

טיוטת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון מס'...) (סמכות כריכת
מזונות ילדים), התשפ"ה-2025 – הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם :

- א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון מס'...) (סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה-2025, המצ"ב.
- ב. להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את הנוסח הסופי של טיוטת החוק.
- ג. בהתאם לסעיף 81(ג) בתקנון הכנסת, לבקש מוועדת הכנסת לקצר את תקופת ההנחה ולהקדים את הדיון בהצעת החוק.

דברי הסבר

רקע כללי

סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 קובע כי אם "הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האיש, יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג". לשון החוק ברורה ומפורשת, לפיה בית הדין הרבני מוסמך לדון באופן מלא בתביעת מזונות ילדים בכרוך לתביעת גירושין "אפילו אם הם (המזונות) נדרשים על-ידי הילדים גופם, ולא ההורים המתגרשים", זאת "כדי שבני-הזוג יוכלו להסדיר בבת-אחת את כל עניניהם [...] ולא יצטרכו לפנות, לפני מתן הגט או לאחריו, לערכאות אחרות" (ביד"מ 1/60 אפרים וינטר נ' אלה מסיח בארי, פ"ד טו 1457).

בשנת 1969 הוציא בית המשפט העליון פסק דין (בר"ע 120/69 **רות שרגאי ואח' נ' יהודה שרגאי**, פ"ד כג(2), 171) המצמצם את סמכות בית הדין הרבני לדון במזונות הילדים בכרוך לתביעת הגירושין רק למסגרת 'השבת מזונות' בין ההורים, ואילו לילדים נשמרה האפשרות לחזור ולתבוע בבית המשפט את מזונותיהם.

יותר מחמישה עשורים לאחר מכן, ביום 19.2.2025, שב בית המשפט העליון ביושבו כבג"ץ והוסיף וצמצם בפסק דינו, בדעת רוב, את סמכות בית הדין, וקבע כי בית הדין הרבני אינו מוסמך לדון בתביעה לכריכת מזונות ילדים אלא רק במסגרת צרה של השבת "הוצאות ידועות שהוא [ההורה] עומד להוציא בזמן הקרוב שאינן דורשות דיון והכרעה בסוגיה המהותית של החיוב במזונות". בכך הפך בית המשפט את סמכות בית הדין הרבני לדון בכריכת מזונות ילדים ל"אות מתה".

הצעת החוק תיצור אחידות ותמנע כל עמימות ואפשרות לפרשנות המצמצמת של דעת הרוב הנ"ל – ייקבע מפורשות בחוק, כי סמכות בית הדין בעניין זה היא לדון בכלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, בעבר ובעתיד עד הגיעם לגיל בו אין ההורים מחויבים במזונותיהם, לרבות הוצאות למדורם, חינוכם, רפואתם וכל הוצאה נוספת נדרשת, ולא רק כהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים.

עיקרי הצעת החוק

להבהיר במפורש כי אפשר לכרוך בתביעת גירושין תביעת מזונות לילדי הזוג וכן תביעה להשבת הוצאות מזונות לילדי הזוג שהוציא אחד ההורים להורה השני. עוד מוצע להבהיר כי "מזונות לילדי הזוג" הם כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, ובכלל זה, הוצאות למדורם, לחינוכם ולרפואתם, בעבר ועד הגיעם לגיל שבו ההורים אינם מחויבים במזונותיהם לפי כל דין לרבות הלכה פסוקה.

התיקון המוצע לחוק ישים סוף להתרוצצות של בני זוג בין בתי הדין הרבניים ובין בתי המשפט לענייני משפחה בכל הקשור לכריכת מזונות ילדים בתביעות גירושין. על פי התיקון המוצע אפשר לכרוך תביעת מזונות של ילד בתביעת גירושין – בין תביעה של האב לדון במזונות הילד או תביעה של האם לדון בהשבת הוצאותיה עבור מזונות הילד ובין תביעת מזונות של הילד עצמו באמצעות אחד מהוריו – כשם שאפשר לכרוך תביעה להחזקת ילד ומשמורתו בתביעת גירושין, גם אם היא אינה מוגשת בשם הילד.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

אין.

תקציב

אין.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

אין.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

אין.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין.

עמדת היועץ המשפטי להנהלת בתי הדין הרבניים יוזם ההצעה

פסק הדין של בית המשפט העליון שניתן לפני כשבועיים ברוב דעות יוצר, למעשה, כאוס בדיני המשפחה. ב-18 השנים האחרונות ניתנו בבתי הדין הרבניים אלפי פסקי דין למזונות ילדים שנכרכו בגירושין. פסק הדין מעמיד את תוקפם של פסקי הדין בסימן שאלה. יתרה מזו, בבתי הדין הרבניים תלויים מאות רבות של תיקי מזונות ילדים שנכרכו בגירושין, בהתאם לפרקטיקה המשפטית המקובלת למעלה מיובל שנים, וכפי שהטיב להסביר שופט המיעוט, נעם סולברג. לפי דעת הרוב בפסק הדין אין לכאורה לבית הדין הרבני סמכות לדון בתביעות אלו. מתעורר אפוא צורך דחוף להעמיד את החוק על מכונו.

ההחלטה המוצעת תאפשר את אישור החוק המוצע בקריאה ראשונה, דבר שיסייע לבתי המשפט ולבתי הדין הרבניים לתת החלטות ביניים מתאימות, עוד בטרם יאושר החוק בקריאה שלישית. כמו כן קידום מידי של הצעת החוק ימנע טענה שחלף פרק זמן משמעותי ממתן פסק הדין, ועל כן יש להשאיר את תוצאת פסק הדין כנורמה.

ראוי להדגיש כי בניגוד לעבר, נשים נוהגות זה כמה שנים לכוון תביעה למזונות ילדים בתביעת גירושין בבית הדין הרבני בסדר גודל פי שלוש מגברים. כדי למנוע פגיעה בנשים ובילדיהם שעניינם נכרך בעבר בבית הדין וניתנו לגביהם פסקי דין או שהם תלויים ועומדים, קיימת הצדקה מלאה לאשר הצעת מחליטים זו.

אני ממליץ אפוא לאשר את ההצעה.

מצ"ב חוות דעת של היועץ המשפטי לשיפוט הרבני.

מגיש: השר לשירותי דת

**ו' באדר התשפ"ה
06 במרץ 2025**

טיוטת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון מס'...) (סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה-2025

א. שם החוק המוצע

חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון מס'...) (סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה-2025.

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

מטרת החוק היא להבהיר במפורש – בניגוד לדעת הרוב שנפסקה לפני ימים אחדים בבג"ץ 5988/21 פלוני נ' פלונית (19.2.2025) ובניגוד ל"הלכת שרגאי" המצויה במחלוקת בין שופטי בית המשפט העליון – להבהיר במפורש כי אפשר לכרוך בתביעת גירושין תביעת מזונות לילדי הזוג וכן תביעה להשבת הוצאות מזונות לילדי הזוג שהוציא אחד ההורים להורה השני. עוד מוצע להבהיר כי "מזונות לילדי הזוג" הם כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, ובכלל זה, הוצאות למדורם, לחינוכם ולרפואתם, בעבר ועד הגיעם לגיל שבו ההורים אינם מחויבים במזונותיהם לפי כל דין לרבות הלכה פסוקה.

לפי תיקון מוצע זה, סמכות בית הדין בפסיקת מזונות ילדים או בתביעה להשבת הוצאות מזונות ילדים בכרוך לתביעת הגירושין מקיפה את כל עניין מזונות הילדים, כך שלפי סעיף 25(ב) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995, 'כל עוד בית הדין הדתי דן ונתן את פסק דינו בעניין, לא יהיה אפשר לפתוח שוב את עניין מזונות הילדים בתביעת ילד לבית המשפט לענייני משפחה (לרוב, על ידי אחד מהוריו כאפוטרופוס טבעי שלו).

התיקון המוצע לחוק ישים סוף להתרוצצות של בני זוג בין בתי הדין הרבניים ובין בתי המשפט לענייני משפחה בכל הקשור לכריכת מזונות ילדים בתביעות גירושין. על פי התיקון המוצע אפשר לכרוך תביעת מזונות של ילד בתביעת גירושין – בין תביעה של האב לדון במזונות הילד או תביעה של האם לדון בהשבת הוצאותיה עבור מזונות הילד ובין תביעת מזונות של הילד עצמו באמצעות אחד מהוריו – כשם שאפשר לכרוך תביעה להחזקת ילד ומשמורתו בתביעת גירושין, גם אם היא אינה מוגשת בשם הילד.

ג. השפעת החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי

אין השפעה על התקציב ועל התקן המנהלי.

ד. משרד המשפטים

התקיימו ישיבות של הייעוץ המשפטי לשיפוט הרבני עם גורמי משרד המשפטים, לרבות ישיבה ארוכה בראשות המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-חוקתי), גב' אביטל סומפולינסקי. נוסח החוק תואם עם מחלקת ייעוץ וחקיקה ועם המחלקה להבניית החקיקה. חוות דעת המשנה ליועצת המשפטית לממשלה משפט ציבורי-חוקתי) תימסר בנפרד.

ה. הערות מן הציבור

התקבלו הערות מן הציבור – אך לא הייתה בהן כל הערה בעלת תוכן ענייני ומשמעותי.

ו. להלן נוסח החוק המוצע ודברי הסבר

הצעת חוק מטעם הנהלת בתי הדין הרבניים:

חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון מס'...) (סמכות כריכת מזונות ילדים),

התשפ"ה-2025

1. תיקון סעיף 3 בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953¹, (להלן – החוק העיקרי) בסעיף 3, במקום "מזונות לאשה ולילדי הזוג" יבוא "מזונות לאשה, מזונות לילדי הזוג והשבה של הוצאות מזונות לילדי הזוג שהוציא אחד ההורים להורה השני; בסעיף זה, "מזונות לילדי הזוג" – כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, ובכלל זה, הוצאות למדורם, לחינוכם ולרפואתם, בעבר ועד הגיעם לגיל שבו ההורים אינם מחויבים במזונותיהם לפי כל דין לרבות הלכה פסוקה."
2. תחולה סעיף 3 לחוק העיקרי כנוסחו בסעיף 1 לפי חוק זה יחול גם על תביעת מזונות לילדי הזוג שנכרכה לתביעת גירושין ועל תביעת השבה של הוצאות מזונות לילדי הזוג שהוציא אחד ההורים להורה השני, אשר הייתה תלויה ועומדת ביום תחילתו של חוק זה וכן על פסקי דין והחלטות של בית הדין הרבני שנקבעו בהם מזונות לילדים או השבה של הוצאות מזונות לילדי הזוג לפני יום תחילתו של חוק זה.

דבר הסבר

מבוא סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 (להלן – החוק), קובע: **"הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האיש, יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג"**. בשנים הראשונות שלאחר חקיקת החוק היה ברור לכול, כי כוונתו של סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים, לפיו "יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג", אינה משתמעת לשני פנים: מדובר בסמכות דיון מלאה בעניין מזונות הילדים. כך עולה מפרוטוקול דיוני ישיבת ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת (26.8.1953). גם בית המשפט העליון קבע בפסיקותיו כי בסעיף זה "נאמר במפורש כי שיפוט ייחודי זה משתרע על כל 'ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג'" (בג"ץ 170/56 דן רחמני נ' יפה רחמני ובית הדין הרבני האזורי, תל אביב-יפו, פ"ד יא 247 (1957), ההדגשה במקור). השופט זילברג קבע: **"מזונות הילדים אפילו אם הם נדרשים על-ידי הילדים גופם, ולא ההורים המתגרשים, נחשבים ל'ענין הכרוך בתביעת הגירושין'"** (ביד"מ 1/60 אפרים וינטר נ' אלה מסיה בארי, פ"ד טו 1457 (1961)).

בית המשפט הסביר כי הסיבה למתן סמכות רחבה זו בחוק לבית הדין הרבני במסגרת הליך הגירושין, היא "כדי שבני-הזוג יוכלו להסדיר בבת-אחת את כל עניניהם [...] ולא יצטרכו לפנות, לפני מתן הגט או לאחריו, לערכאות אחרות" (ביד"מ 1/60 וינטר דלעיל; ע"א 8/59 דוד גולדמן נ' צפורה גולדמן, פ"ד יג 1085

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 165; התשפ"ב, עמ' 464.

(1959); ע"א 501/64 **אברהם וינשטוק נ' מרים וזהבה וינשטוק**, פ"ד יט, 533 (1965), ועוד).

אלא שחרף לשון החוק וכוונת המחוקק, פירש השופט זוסמן בשנת 1969 את סמכות בית הדין בדרך מצמצמת, וקבע כי בנסיבות העניין שלפניו, התביעה שהוגשה לבית הדין הרבני לא הייתה תביעה למזונות הילדים, אלא תביעת האם ל'השבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים'. במסגרת זו, "ההורה, המוציא (או עומד להוציא) יציאות למזונות הילד, יכול לתבוע השבתם ממי שחייב לזון את הילד" (בר"ע 120/69 **רות שרגאי ואח' נ' יהודה שרגאי**, פ"ד כג(2), 171 (21.10.1969) (להלן: "**הלכת שרגאי**"). פרשנות זו נועדה למנוע את קיפוח האישה במקרים שהיה חשש שהיא תאולץ על ידי בעלה, או שאולצה על ידו, לוותר על שיעור מזונות הילדים הראוי בשל סחטנות גט. לכן ראה בית המשפט העליון את התביעה למזונות הילדים שהוגשה לבית המשפט המחוזי (דאז), כתביעה עצמאית של הילדים, אשר לא היו קשורים לתביעה להשבת הוצאות המזונות עבורם בבית הדין הרבני. אכן, באותה תקופה רווחה הדעה כי מזונות ילדים שנפסקו לחובת אב שאינו מחזיק בילדים היו נמוכים יותר בבתי הדין הרבניים מאשר הפסיקה המקובלת בבתי המשפט, ולפעמים הייתה מושפעת מדרישת הבעל להפחתת המזונות כתנאי מקדים למתן גט. מצב הדברים החלקי דאז כפי שתואר, אינו מצוי כלל היום.

בהלכת שרגאי עצמה קבע השופט זוסמן שאין פער בין פסיקתו ובין פסקי הדין בע"א 457/68 **רבקה ובת-שבע שטיינברג, קטינות נ' שמעון שטיינברג**, כג(1) 81 (1969) ובה"מ 322/64 **משה לוי נ' זיויה לוי**, יח(4) 577 (1964), באלו פסקי בית המשפט העליון כי אישה יכולה לייצג את ילדיה בתביעה למזונותיה כאפוטרופא שלהם, ואם עשתה כן, **בין בתביעת הגירושין המקורית שלה או של בעלה ובין במהלך הדיון בתביעת הגירושין, כי אז יש לראות את תביעת המזונות של הילדים ככרוכה בתביעת הגירושין**. השופט זוסמן הסביר כי השאלה היא עובדתית – אם אמנם הילד הוא צד או היה צד להליכים בבית-הדין הרבני, שבמקרה זה חסומה לו הדרך לתביעת מזונות בבית המשפט המחוזי עקב מעשה בית דין.

גם לאחר הלכת שרגאי ופרשנותה המצמצמת, היה ברור לבית המשפט כי במסגרת 'השבת מזונות ילדים' בין ההורים בית הדין הרבני מוסמך לדון במזונות ילדים באופן מלא, במסגרת כריכת מזונות הילדים לתביעת הגירושין, ועדיין "מאפשר סעיף 3 הנ"ל גם כריכת עניין המזונות של ילדי בני-הזוג המתדיינים בתביעת גירושין" (ע"א 118/80 **לאה גבעולי נ' ירמיהו גבעולי** (1980); ע"א 404/70 **אליהו עברון נ' חיים עברון**, פ"ד כה(1) 373 (1971)), וכי "תביעה למזונותיו של ילד יכול ותהיה משולבת בתביעת גירושין שבין ההורים" (בע"א 109/75 **אמיר אברהם נ' אהרן אברהם**, פ"מ כט(2) 690 (1975)). בתי המשפט פירשו במהלך השנים כי אף אחר הלכת שרגאי מוסמכים היו בתי הדין הרבניים לדון במזונות ילדים באופן מלא מכוח כריכה. בהרכב מורחב של שבעה שופטים, הבהירה המשנה לנשיא בית המשפט העליון דאז, השופטת נאור כי: "אף לבית הדין הרבני נתונה סמכות לדון במזונות ילדים... במקרים בהם עניין המזונות נכרך כדין בתביעת גירושין... סמכותו של בית הדין לדון במזונות הילדים היא כאמור סמכות ייחודית-מקורית, המוציאה את סמכותם של בתי המשפט לענייני משפחה". זאת, בלא שהדבר יסתור את הלכת שרגאי, לפיה הכריכה היא במסגרת "תביעת אחד מהוריהם להשבת הוצאות שהוציא בגין מזונות הילדים" (בג"ץ 6929/10 **פלוגית נ' בית הדין הרבני הגדול** (2013), פסקאות 13, 18 ו-24). כך חזרה וכתבה השופטת נאור בבג"ץ 8533/13 **פלוגית נ' בית הדין הרבני הגדול** (2014), שאף הוא היה בהרכב מורחב (פסקה 29 לחוות דעתה). שוב חזר בית המשפט העליון בבג"ץ 5933/14 **פלוגית נ' בית הדין הרבני הגדול** (2014) פעם נוספת

וקבע כי "כבר נפסק כי מזונות קטינים הוא עניין הניתן לכריכה", בלא שהדבר יפגע ב"מעמדה העצמאי של תביעת הקטין" שבהלכת שרגאי. קביעה זו חזרה ואושררה ב-דנג"ץ 6454/14 פלוני נ' פלוני (2014) בה הבהיר הנשיא דאז א' גרוניס, כי "בפסק-הדין לא נקבעה הלכה חדשה... [ו]כפי שנפסק, ניתן לכוון בתביעת גירושין את סוגיית מזונות הילדים".

כך נהגו במשך שנים הציבור הרחב ובתי הדין הרבניים. כך הראה גם מחקר שערכה הנהלת בתי הדין הרבניים ושהוצג על ידי הייעוץ המשפטי לשיפוט הרבני בפני בית המשפט העליון במסגרת ההליכים בבע"מ 7628/17 פלוני נ' פלוני, ובעתירות נוספות בעניין כריכת מזונות ילדים. בתיק בע"מ הנ"ל עלה, כי משנת 2010 (עת נכנסה מערכת המחשוב לתיקי בתי הדין הרבניים) עד נכון לשנה שקדמה לדיון בבית המשפט העליון באותו תיק, הוגשו ונדונו בבתי הדין הרבניים אלפים רבים של תביעות כרוכות שהוגשו בעניין מזונות ילדים, ואיש לא טען כי קיימת הגבלה על סמכות כריכת עניין מזונות ילדים בתביעת גירושין. עוד התברר כי התהפכה המגמה, ונשים הן הכורכות תביעה למזונות ילדים בתביעת גירושין בבית הדין הרבני, הרבה יותר מגברים.

והנה בפסק הדין בתיק בע"מ 7628/17 הנ"ל, בשנת 2019, הציע השופט מזוז בשולי חוות דעתו, באמרת אגב תחת הכותרת "עוללות", פרשנות חדשה אשר לא הוזכרה קודם בפסיקות בתי המשפט. פרשנות זו גולשת מעבר לאמור בהלכת שרגאי, ומצמצמת בצורה דרמטית את הסמכות שהוקנתה לבית הדין הרבני על ידי המחוקק אל המינימום. לדברי השופט מזוז, התביעה הנדונה במסגרת כריכת השבת הוצאות מזונות הילדים בבית הדין "היא [רק] להוצאות שההורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת". בכך למעשה הציע השופט מזוז לראות את סעיף 3 בחוק שיפוט בתי דין הרבניים כ"אות מתה".

בהמשך, כשנתיים לאחר מכן, הוציא בית הדין הרבני הגדול ביום ד' בחשוון תשפ"ב (10/10/2021), פסק דין ארוך ומלומד בתיק 1250217/3, בו הסביר תוך הבאת אסמכתאות רבות מהחוק והפסיקה, כי חוות דעתו של השופט מזוז הייתה דעת יחיד ואמרת אגב, מה גם שניתנה במסגרת הליך בע"מ ולא בג"ץ. על כן, הבהיר בית הדין הרבני, כי בע"מ 7628/17 לא שינה את ההלכה והוא אינו מחייב את בתי הדין הרבניים להפסיק ולדון בכריכת מזונות ילדים במסגרת 'השבת מזונות בין ההורים'. כנגד פסק דין זה ופסקי דין נוספים של בתי הדין הרבניים שהסתמכו על פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול, הוגשו כמה עתירות לבג"ץ. בעקבות כך הוציא בג"ץ ביום 1.3.2.23, לאחר דיון שערך, 'צו על תנאי' (במסגרת בג"ץ 5988/21, בג"ץ 7880/21, בג"ץ 8228/21 ובג"ץ 5652/22) "המורה למשיבים להתייבב וליתן טעם, מדוע לא יבוטלו החלטות בתי הדין הרבניים מושא העתירות, לנוכח הטענות בדבר היעדר סמכות של בתי הדין הרבניים לדון בתביעה למזונות ילדים (להבדיל מ"תביעה להשבת יציאות") שנכרכה בתביעת גירושין".

לאחרונה, ביום כ"א בשבט תשפ"ה (19/02/2025), נתן בג"ץ את פסק דינו בעתירות אלו, וקבע בדעת הרוב בהתאם לפרשנותו המצמצמת של השופט מזוז, כי בית הדין הרבני אינו מוסמך לדון בתביעה לכריכת מזונות ילדים אלא רק במסגרת הצרה של השבת "הוצאות ידועות שהוא [ההורה] עומד להוציא בזמן הקרוב שאינן דורשות דיון והכרעה בסוגיה המהותית של החיוב במזונות", והוסיף כי בית הדין הרבני אף

אינו מוסמך לפסוק מזונות זמניים. לא זו בלבד, אלא שעל פי דעת הרוב, "ככלל, תנאי לתביעת השבה הוא קיומו של פסק דין לחיוב במזונות שניתן בבית המשפט לענייני משפחה" (פסקה 21 לחוות דעתה של השופטת יעל וילנר). כלומר, לפי דעת הרוב בית הדין הרבני הוא אך מעין לשכת "הוצאה לפועל" של בית המשפט לענייני משפחה בכל הקשור ל"זוטי דברים" הקשורים למזונות ילדים בסמוך לסידור הגט בבית הדין. כל אלו, כאמור, על אף לשונו הברורה של המחוקק: "יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג". לא יהיה מיותר לומר כי ארבע העתירות הנ"ל הוגשו על ידי גברים שהעדיפו את סמכות בית המשפט, בעוד המשיבות היו נשים שהעדיפו את בית הדין הרבני.

עם זאת השופטת וילנר כותבת בחוות דעתה בפסק הדין הנ"ל, ואליה הצטרפה השופטת רות רונן, כי היא אינה מביעה עמדה בנוגע לדין הרצוי ביחס לסמכות בית הדין הרבני לדון במזונות ילדים בדרך של כריכה, אלא מתייחסת "אך לדין המצוי, קרי: משמעות הלכת שרגאי". על פי האמור, יש בסיס לדעה כי בפסק הדין האמור לא נוצרה הלכה חדשה של בית המשפט העליון, ומדובר ביישום של הלכת שרגאי, יישום שנשאר שנוי במחלוקת שופטים, וקיימת אפשרות ריאלית ליישום שונה של הלכת שרגאי בהרכב אחר של בית המשפט העליון או במקרים אחרים בערכאות הדיוניות – בתי המשפט למשפחה ובתי הדין הרבניים.

כדי ליצור אחידות ולמנוע כל עמימות ואפשרות לפרשנות המצמצמת של דעת הרוב הנ"ל – המבטלת הלכה למעשה את הוראת סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים, בעניין סמכות בית הדין לדון בכריכת מזונות ילדים – מבקשת הצעת חוק זו להבהיר ולקבוע מפורשות, כי סמכות בית הדין בעניין זה היא לדון בכלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, בעבר ובעתיד עד הגיעם לגיל בו אין ההורים מחויבים במזונותיהם, לרבות הוצאות למדורם, חינוכם, רפואתם וכל הוצאה נוספת נדרשת, ולא רק כהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים. אשר על כן, על פי ההבהרה שבתיקון זה, פסיקת מזונות ילדים בבית הדין במסגרת הכריכה אינה מאפשרת פתיחה מחדש של העניין בבית המשפט לענייני משפחה על ידי ההורה התובע מזונות ילדים כמייצג את הקטין.

זאת, כפי שסיכם וכתב יפה המלומד פרופ' א' מעוז ("כרוך" זה הכרוך על עקבנו" – על הכריכה בתביעת הגירושין), עיוני משפט 14 (1989) 101-134, עמ' 113), כי "כריכת מזונותיהם של הילדים בתביעת-הגירושין בין ההורים לא רק שהיא מוכתבת על-ידי לשונו של סעיף 3 אלא אף רצויה, ברוב המקרים, לגופה... לא זו בלבד אלא דווקא בעניין זה 'בית-דין אביהם של יתומים'".

סעיף 1 משום שמזונות אישה ומזונות ילדי הזוג נחשבים לתביעות שונות, ולשם נוחות רצף הקריאה, מוצע לתקן את נוסח סעיף 3 לחוק, כך שיובהר שמדובר בכריכת "מזונות לאשה ומזונות לילדי הזוג". בתיקון זה מוצע להבהיר במפורש כי אפשר לכוון בתביעת גירושין תביעת מזונות לילדי הזוג וכן תביעה להשבת הוצאות מזונות לילדי הזוג שהוציא אחד ההורים להורה השני. עוד מוצע להבהיר כי "מזונות לילדי הזוג" הם כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, ובכלל זה, הוצאות למדורם, לחינוכם ולרפואתם, בעבר ועד הגיעם לגיל שבו ההורים אינם מחויבים במזונותיהם לפי כל דין לרבות הלכה פסוקה. לפי תיקון מוצע זה, סמכות בית הדין בפסיקת מזונות ילדים או בתביעה להשבת הוצאות מזונות ילדים בכרוך לתביעת הגירושין מקיפה את כל עניין מזונות הילדים, כך שלפי סעיף 25(ב) לחוק בית המשפט לענייני

משפחה, תשנ"ה-1995, 'כל עוד בית הדין הדתי דן' ונתן את פסק דינו בעניין, לא יהיה אפשר לפתוח שוב את עניין מזונות הילדים בתביעת ילד לבית המשפט לענייני משפחה (לרוב, על ידי אחד מהוריו כאפוטרופוס טבעי שלו).

סעיף 2 כאמור בדברי המבוא, בניגוד לעבר, נשים נוהגות לכוון תביעה למזונות ילדים בתביעת גירושין בבית הדין. כדי למנוע פגיעה בנשים ובילדיהם שעניינם נכרך בעבר בבית הדין וניתנו לגביהם פסקי דין או שהם תלויים ועומדים, מוצע להבהיר במפורש כי הדין שהובהר בחוק זה, הקיים למעשה שנים רבות, ימשיך לחול על תביעות למזונות ילדים שנכרכו לפני תחילת חוק זה, לרבות על פסקי דין שניתנו לפני התחילה.

מדינת ישראל

הנהלת בתי הדין הרבניים הלשכה המשפטית

בס"ד, כ"ו שבט, תשפ"ה
24 פברואר, 2025

לכבוד
ועדת שרים לענייני חקיקה

שלום וברכה,

**הנדון: חוות דעת בעניין טיוטת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין)
(תיקון – סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה–2025**

להלן חוות דעתי בעניין טיוטת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה–2025:

1. סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 (להלן – החוק), קובע:

הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האיש, יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג.

2. לשון החוק ברורה ומפורשת: בית הדין הרבני מוסמך לדון באופן מלא בתביעת מזונות ילדים בכרוך לתביעת גירושין, "אפילו אם הם (המזונות) נדרשים על-ידי הילדים גופם, ולא ההורים המתגרשים, [הם] נחשבים ליענין הכרוך בתביעת הגירושין" (ביד"מ 1/60 אפרים וינטר נ' אלה מסייה בארי, פ"ד טו 1457 (1961); ובג"ץ 170/56 דן רחמני נ' יפה רחמני ובית הדין הרבני האזורי, תל אביב-יפו, פ"ד יא 247 (1957)). בית המשפט העליון הסביר כי האבות המייסדים של מדינת ישראל נתנו סמכות רחבה זו לבית הדין הרבני במסגרת הדיון בהליך הגירושין, "כדי שבני-הזוג יוכלו להסדיר בבת-אחת את כל עניניהם [...] ולא יצטרכו לפנות, לפני מתן הגט או לאחריו, לערכאות אחרות" (ביד"מ 1/60 וינטר דלעיל; ע"א 8/59 דוד גולדמן נ' צפורה גולדמן, פ"ד יג 1085 (1959); ע"א 501/64 אברהם וינטר נ' מרים וזהבה וינטר, פ"ד יט, 533 (1965), ועוד).

3. בשנת 1969 צמצם השופט זוסמן את סמכות בית הדין, חרף לשון החוק וכוונת המחוקק, וקבע כי בנסיבות אותו עניין בית הדין הרבני לא דן באופן ישיר בעניין מזונות הילדים אלא בתביעת האם ליהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים. במסגרת זו, "ההורה, המוציא (או עומד להוציא) יציאות למזונות הילד, יכול לתבוע השבתם ממי שחייב לזון את הילד" (בר"ע 120/69 רות שרגאי ואח' נ' יהודה שרגאי, פ"ד כג(2), 171 (21.10.1969) (להלן: "הלכת שרגאי"). על ידי מתן אפשרות תביעה עצמאית לילדים בבית המשפט אחר מתן פסק הדין בבית הדין הרבני, ביקש בית המשפט למנוע את קיפוח הילדים, במקרה שאימם אולצה לוותר על שיעור מזונות הילדים הראוי, כדי להשיג את הגט מבעלה. אכן, באותה תקופה

מדינת ישראל

הנהלת בתי הדין הרבניים

הלשכה המשפטית

- 2 -

רווחה הדעה כי מזונות ילדים שנפסקו לחובת אב, היו נמוכים יותר בבתי הדין הרבניים, ופעמים שהדבר נעשה עקב דרישת הבעל להפחתת המזונות כתנאי מקדים למתן הגט. מצב דברים זה אינו מצוי זה שנים רבות בפסיקות בתי הדין הרבניים.

4. גם לאחר הלכת שרגאי, היה ברור לבית המשפט כי במסגרת 'השבת מזונות ילדים' בין ההורים עדיין מוסמך בית הדין הרבני לדון במזונות ילדים באופן מלא, במסגרת כריכת מזונות הילדים לתביעת הגירושין (ראו ע"א 118/80 **לאה גבעולי נ' ירמיהו גבעולי** (1980); ע"א 404/70 **אליהו עברון נ' חיים עברון**, פ"ד כה (1) 373 (1971)); בע"א 109/75 **אמיר אברהם נ' אהרן אברהם**, פ"מ כט (2) 690 (1975)). כך נקבע גם בהרכב מורחב של שבעה שופטים (בבג"ץ 6929/10 **פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול** (2013)), בו הבהירה המשנה לנשיא בית המשפט העליון דאז, השופטת נאור (בפסקאות 13, 18 ו-24) כי: "אף לבית הדין הרבני נתונה סמכות לדון במזונות ילדים... במקרים בהם עניין המזונות נכרך כדין בתביעת גירושין... סמכותו של בית הדין לדון במזונות הילדים היא כאמור סמכות ייחודית-מקורית, המוציאה את סמכותם של בתי המשפט לענייני משפחה". בית המשפט העליון חזר על דבריו אלה בבג"ץ 8533/13 **פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול** (2014); ובבג"ץ 5933/14 **פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול** (2014) (וראו גם דנג"ץ 6454/14 **פלונית נ' פלוני** (2014)). כך גם נהגו במשך שנים הציבור הרחב, בתי הדין הרבניים ובתי המשפט.

5. בשנת 2019 במסגרת הליך בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, הוציא בית המשפט העליון פסק דין בע"מ 7628/17 **פלונית נ' פלונית**, אשר קבע ברוב דעות (של השופטים מזוז וקרא, מול השופט הנדל), כי הלכת שרגאי שרירה וקיימת והינה 'התקדים המחייב'. אלא שבשולי חוות דעתו, באמרת אגב ותחת הכותרת "עוללות", הוסיף השופט מזוז והציע פרשנות חדשה ומצמצמת לסמכות בית הדין בעניין מזונות הילדים, פרשנות אשר לא הוזכרה עד אז בפסיקות בתי המשפט, אינה קיימת בפרקטיקה, אף אינה מתיישבת עם האמור בהלכת שרגאי וסותרת את הלכת הכריכה. לפי הצעתו של השופט מזוז, התביעה הנדונה במסגרת כריכת השבת הוצאות מזונות הילדים בבית הדין תהיה רק "להוצאות שהורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת". למעשה, בכך למעשה הציע השופט מזוז להפוך את הוראות סעיף 3 בחוק שיפוט בתי דין הרבניים לאות מתה.

6. ביום 10.10.2021 הוציא בית הדין הרבני הגדול (בתיק 1250217/3) פסק דין ארוך ומלומד, בו הסביר מדוע הצעתו של השופט מזוז הייתה דעת יחיד ו'אמרת אגב' בהליך שבית הדין הרבני לא היה צד לו, ואינה הלכה המחייבת את בית הדין הרבני.

7. כנגד פסק דין זה ופסקי דין נוספים שהסתמכו עליו הגישו ארבעה גברים ארבע עתירות

מדינת ישראל

הנהלת בתי הדין הרבניים

הלשכה המשפטית

- 3 -

לבג"ץ, ובעקבותיהם נתן בג"ץ לפני ימים אחדים פסק דין הקובע בדעת רוב, בהתאם לפרשנותו המצמצמת של השופט מזוז (ואף מעבר לה), כי בית הדין הרבני אינו מוסמך לדון בתביעה לכריכת מזונות ילדים אלא רק במסגרת הצרה של השבת "הוצאות ידועות שהוא [ההורה] עומד להוציא בזמן הקרוב שאינן דורשות דיון והכרעה בסוגיה המהותית של החיוב במזונות", והוסיף כי בית הדין הרבני אף אינו מוסמך לפסוק מזונות זמניים. כל זאת כאמור, על אף לשונו הברורה של המחוקק (בג"ץ 5988/21 פלוני נ' פלונית (19.2.2025)).

8. כדי להשיב את המצב לקדמותו ולמנוע עמימות ואפשרות לפרשנות המצמצמת, אשר מבטלת למעשה את הוראת סעיף 3 לחוק בעניין סמכות בית הדין לדון בכריכת מזונות ילדים, מבקשת טיוטת החוק המוצעת להבהיר ולקבוע מפורשות, כי סמכות בית הדין בעניין זה היא לדון ב"כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, בעבר ובעתיד עד הגיעם לגיל בו אין ההורים מחויבים במזונותיהם, לרבות הוצאות למדורס, חינוכס, רפואתם וכל הוצאה נוספת נדרשת, ולא רק כהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים". בהתאם לכך, פסיקת בית הדין הרבני במסגרת הכריכה אינה מאפשרת עוד פתיחת העניין בבית המשפט לענייני משפחה על ידי ההורה התובע מזונות ילדים כמייצג את הקטין.

9. תיקון זה לחוק המקורי נדרש, הן כדי להחזיר את משמעות הוראת החוק לכוונתו המקורית של המחוקק וללשונו הברורה של החוק ותכליתו, והן כדי לאפשר לפתור בבית הדין "בבת אחת את כל ענייניהם" וסכסוכיהם של הצדדים בלא ש"יצטרכו לפנות לפני מתן הגט או לאחריו לערכאות אחרות" (ביד"מ 1/60 וינטר דלעיל), ולמנוע בכך נזק מהצדדים המתגרשים וילדיהם. אם לא כן, יידרשו בני הזוג להתרוצץ בין הערכאות ולהמשיך את הסכסוך המשפטי בבית המשפט.

10. לאור האמור, אני סבור כי הצעת החוק משקפת את המצב המשפטי שהיה רווח במדינת ישראל עד לפסק הדין של בג"ץ מלפני ימים אחדים. הצעת החוק נכונה וראויה ביותר. אני ממליץ לוועדת השרים לחקיקה לאשר את טיוטת החוק להגשתה כהצעת חוק ממשלתית.

בכבוד רב,

הרב שמעון יעקבי, עו"ד
היועץ המשפטי לשיפוט הרבני

העתיקים: כבוד הראשון לציון הרב הראשי לישראל הרב דוד יוסף, נשיא בית הדין הרבני הגדול

כבוד הרב הראשי לישראל הרב קלמן בר, נשיא מועצת הרבנות הראשית לישראל

ח"כ מיכאל מלכיאלי, השר לשירותי דת

הרב אלי בן דהן, מנהל בתי הדין הרבניים

הפקה: כ"ו שבט, תשפ"ה (24/02/25) 16:41